NYELVIDEOLÓGIÁK, ATTITŰDÖK ÉS SZTEREOTÍPIÁK

15. Élőnyelvi Konferencia
Párkány (Szlovákia), 2008. szeptember 4–6.

SEGÉDKÖNYVEK A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 101.

NYELVIDEOLÓGIÁK, ATTITŰDÖK ÉS SZTEREOTÍPIÁK

15. ÉLŐNYELVI KONFERENCIA
Párkány (Szlovákia), 2008. szeptember 4–6.

Szerkesztette:
Borbély Anna, Vančoné Kremmer Ildikó, Hattyár Helga

MTA Nyelvtudományi Intézet – Gramma Nyelvi Iroda – Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kar
Budapest – Dunaszerdahely – Nyitra

TINTA KÖNYVKIADÓ
2009

SEGÉDKÖNYVEK A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 101.

A kötet megjelenését az OTKA K60403 pályázat,
valamint a LINEE (Languages in a Network of European Excellence) Project (FP6/28388)
támogatta.

Lektorok:
Bartha Csilla
Benő Attila
Borbély Anna
Csernicskó István
Erb Maria
Fenyvesi Anna
Hattyár Helga
Hegedűs Attila
Kassai Ilona
Kolláth Anna
Kontra Miklós
Lanstyák István
Menyhárt József
Muzsnai István
Pintér Tibor
P. Lakatos Ilona
Sándor Anna
Szalai Andrea
Tolcsvai Nagy Gábor
Vargha András

Készült az MTA Nyelvtudományi Intézet Nyelvtechnológiai és Élőnyelvi Osztályán
www.nytud.hu

© A szerzők

ISBN 978-963-9074-51-4

Az idegen nyelvekkel és oktatásukkal kapcsolatos sztereotípiák és attitűdök Kárpátalján a 21. század elején

BÁTYI SZILVIA

1. Bevezetés

A nyelvészetben sokáig volt uralkodó az a nézet, hogy az egynyelvűség a természetes állapot, s ez a tudománynak az alapvető kutatási területe. Mára megváltozott a helyzet, s a két- és többnyelvűség valamilyen formája jelenti a természetes nyelvi környezetet a Föld lakossága több mint felének (Göncz 2005). Az egyik legmeggyőzőbb érv minderre Mackey kimutatása, aki összevetette a világ nyelveinek számát a létező országok számával, s ennek eredményeként kiderült, hogy a világon beszélt nyelvek száma az országok számának harmincszorosa vagy negyvenszerese (Mackey 1967). Tehát sokkal több az olyan államalakulat, amely két- vagy többnyelvű, mint az egynyelvű. Így a 21. században a két- és többnyelvűség kialakítását a világ legnagyobb részén, így például Európában is explicite deklarált célként határozza meg a közoktatás.

Az idegen nyelvek ismerete ma már természetes alapkövetelmény. A munkaerő-piaci elvárások megváltoztak, szinte elképzelhetetlen az értelmiségiek és a gyakran migrációra kényszerülő munkavállalók boldogulása idegennyelv-tudás hiányában. Az Európai Unió a nyelvi sokszínűség fontosságát sugározza tagállamai felé. Az iskola, a sajtó, a reklámok, a munkaerőpiac szereplői egyaránt azt közvetítik a szülők, a gyerekek és a pedagógusok irányába, hogy az idegen nyelvek (azon belül is elsősorban az angol) ismerete mennyire fontos. A fentebb leírtak ellenére Kárpátalja magyar iskoláinak túlnyomó többségéből „hagyományosan" alacsony szintű idegen nyelvi tudással kerülnek ki a tanulók. Egy Kárpát-medencei szociolingvisztikai vizsgálat adatai (a vizsgálatról lásd Kontra 1996; Csernicskó 1998; Göncz 1999; Lanstyák 2000) arra mutatnak rá, hogy Kárpátalján a legalacsonyabb az idegen nyelvek ismerete a Kárpát-medence magyar kisebbségeivel összevetve. Ebből kiderül, hogy a kárpátaljai magyar átlag gyakorlatilag egyáltalán nem beszél egyetlen nyugati világnyelvet sem, szemben más kisebbségi közösségekkel.

Kisebbségi körülmények között némileg más jelentősége van az idegen nyelvek elsajátításának, illetve mások a nyelvelsajátítás, nyelvoktatás körülményei is, mint egynyelvű környezetben. Kisebbségben ugyanis a kisebbségi anyanyelv mellett el kell sajátítani az adott állam hivatalos nyelvét, valamint célszerű egy nemzetközi világnyelv megtanulása is (lásd Beregszászi 2004). Beregszászi Anikó (2004) szerint a kárpátaljai magyar kisebbség számára az a nyelvi modell lehet ajánlható, mely az anyanyelv (a magyar) megőrzése mellett együtt jár az államnyelv (az ukrán) és (legalább) egy világnyelv elsajátításával. Ezen nyelvi modell követése azonban több akadályba ütközik a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban. Az általános- és középiskolát befejezve a kárpátaljai magyar fiatalok alacsony ukrán nyelvtudással rendelkeznek (Csernicskó 2004). Ezen problémára a dolgozat folyamán még kitérek.

A nyelvi modell szerint fontos lenne legalább egy világnyelv elsajátítása az érvényesülés szempontjából. Ahogyan azt az 1. ábrán láthatjuk, ezen a téren sem pozitív a kép. Mint tudjuk, a nyelvelsajátítás sikerét számos tényező befolyásolja. A kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban végzett felmérésünk a 2006/2007-es tanévben az idegennyelv-oktatás helyzetét, problémáit hivatott felmérni. Számos problémát fedeztünk fel, melyek hozzájárulnak az idegen nyelvek alacsony szintű ismeretéhez a kárpátaljai magyar fiatalok körében. A

kisebbségben élő kárpátaljai magyar iskolákban tanulók számára a nyelvelsajátítást megnehezíti az, hogy nem veszik figyelembe anyanyelvi sajátosságaikat, és az idegen nyelv oktatását a magyar nyelvtől genetikailag és tipológiailag teljesen eltérő nyelvre (az ukránra) alapozzák, mivel az idegennyelv-tankönyvek az ukrán anyanyelvű gyerekek számára készülnek. Másik probléma a tankönyvekkel az, hogy nem felelnek meg a modern nyelvtanítás követelményeinek, mert nem a kommunikációra összpontosítanak, hanem az ún. nyelvtani-fordító módszeren alapulnak. Hasonló a helyzet a segédanyagokkal is: minden tanár úgy szerzi be azokat, ahogyan tudja.

1. ábra
Kárpát-medencei magyarok idegennyelv-tudásának átlaga önbevallás alapján[1]
(Beregszászi 2004: 14)

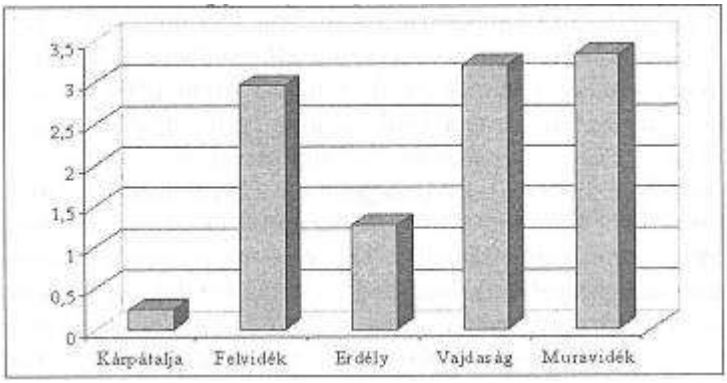

A szülők egy része úgy próbálja megoldani gyermeke angoloktatását, hogy – egyáltalában nem olcsó – különórákra járatja gyermekét. Nyilvánvaló azonban, hogy ez nem lehet általános megoldás a problémára, és hogy ez a helyzet is erősíti a társadalmi egyenlőtlenségeket.

A fentebb felsorolt tényezők mellett fontos szerep jut az attitűdöknek és sztereotípiáknak, melyek hatással lehetnek az idegennyelv-elsajátítás sikerességére. Jelen dolgozat célja, hogy bemutassam, milyen sztereotípiák és attitűdök fedezhetők fel az idegen nyelvekhez, s ezen belül kiemelten az angolhoz, illetve ismertetni a nyelvet tanuló gyerekek szüleinek véleményét az idegen nyelvek iskolai oktatásáról. A felmérés az általános iskola hatodik osztályos tanulóinak szülei körében folyt. A terepmunkát 4 iskolában végeztem (lásd 1. táblázat). A vizsgált iskolák kiválasztásának szempontjai voltak: az iskola típusa, tannyelve, illetve a környezeti nyelv iskolai használata. Ahogy azt az 1. táblázatban is láthatjuk, a vizsgált iskolák között szerepel városi egynyelvű magyar iskola, falusi egynyelvű és kétnyelvű iskola (ebben az esetben a két tannyelvű azt jelenti, hogy az iskolán belül vannak magyar osztályok és ukrán osztályok is, s így a tanulók gyakrabban hallják a másik nyelvet is), középiskola és gimnázium is. Beregszászban és Sislócon a tanulók gyakran érintkeznek az államnyelvvel, az ukránnal, mivel vegyes nyelvű környezetben élnek, s mire elkezdik tanulni az angolt, már nem lesz számukra újdonság immár a harmadik nyelv. Viszont a 95%-ban magyarok lakta Nagydobronyban szinte csak az ukrán órákon találkozik a gyerek az ukrán nyelvvel, s számára nem olyan „természetes” az idegennyelv-tanulás.

1. táblázat
A vizsgált iskolák

Iskola	Típus	Tannyelv
Beregszászi 4. számú Kossuth Lajos Középiskola	városi	magyar
Beregszászi Magyar Gimnázium	városi	magyar
Sislóci Dobó István Középiskola	falusi	magyar, ukrán
Nagydobronyi Középiskola	falusi	magyar

K u t a t á s i h i p o t é z i s e i m a következők voltak:

1. Összefüggés van az idegennyelv-tanulás eredményessége és a szülőknek az idegen nyelvekhez és az ukrán nyelvhez, illetve ezek iskolai oktatásához fűződő attitűdjei és sztereotípiái között;
2. A szülők nem eléggé tájékozottak az iskolai idegennyelv-oktatás körülményeiről.

A vizsgálat irányított beszélgetés és kérdőíves felmérés formájában zajlott. A kérdőív egyaránt tartalmazott nyílt és zárt kérdéseket. Az irányított beszélgetés segítségével árnyaltabb képet szerettem volna kapni a szülői attitűdökről, sztereotípiákról. A felmérésben 19 szülő vett részt, akik közül kilenccel interjút készítettem, tízen pedig a kérdőíves felmérésben vettek részt. A szülők iskolai végzettség szerint is megoszlanak: 1 általános iskolai végzettségű, 8 középiskolai végzettségű, 5 szakközépiskolai végzettségű és 5 felsőfokú végzettségű.

2. Eredmények

2.1. A legfontosabb nyelv

Arra a kérdésre, hogy *Ön szerint melyik a legfontosabb idegen nyelv?,* vegyes válaszok érkeztek. Néhány szülő az ukránt nevezte meg legfontosabb idegen nyelvként (bár a szülők az interjúkban, kérdőívekben idegen nyelvként kezelik az ukránt, annak ellenére, hogy Ukrajnában az ukrán államnyelv, a magyar kisebbség szempontjából második nyelv vagy környezeti nyelv státuszú). Azok, akik legfontosabb idegen nyelvként az angolt nevezték meg, a beszélgetés folyamán hangsúlyozták az ukrán nyelv fontosságát. Nem véletlenül nevezték meg a szülők az ukránt, mint a legfontosabb „idegen" nyelvet. A magyar anyanyelvű gyerekek ukránnyelv-ismerete alacsony. Még azon gyerekekre is ez a jellemző, akik városban élnek, és az ukrán nyelvet nap mint nap hallják. Jól illusztrálja a helyzetet az egyik szülő megnyilatkozása: *„Az ukránt, azt nagyon jó lenne, ha tudná, de az angolt jobban tudja, mint az ukránt, sajnos".*

Ahogyan az idegennyelv-oktatásban, az ukrán nyelv oktatásában is több probléma merül fel. Egyik legfőbb probléma, hogy az ukrán nyelvet mint tantárgyat ugyanúgy oktatják a magyar és ukrán iskolákban, tehát feltételezik, hogy az iskolába kerülő gyerek már tud (alapfokon) ukránul. A tankönyvek, a tantervek nem a kommunikációra fektetik a hangsúlyt, hanem a grammatikára. Sok iskolában olyan tanárok oktatják az ukrán nyelvet, akik bár beszélnek ukránul, de nem rendelkeznek szakirányú végzettséggel, esetleg az orosz nyelv és irodalom szakos tanárok tértek át az ukrán nyelv oktatására. Vannak szakirányú

végzettségűek is, viszont sokan közülük nem is beszélik a magyar nyelvet, ami nagyban megnehezíti munkájukat (Csernicskó 2004). A követelmények viszont azonosak a magyar és az ukrán anyanyelvű gyerekkel szemben az emelt szintű ukrán nyelv és irodalom érettségi/felvételi vizsgán, amit a 2007/2008-as tanévben vezettek be Ukrajnában.

2.2. Az idegennyelv-tudás fontossága

A szülők úgy gondolják, hogy jó, ha tanul a gyerek egy idegen nyelvet. Erre különböző okokat soroltak fel, pl. *ki tudja, mit hoz a jövő,* vagy *ahány nyelvet tud valaki, annyi ember.* Mindezen okok, valljuk be, nem túl meggyőzőek. Ezek után felmerül a kérdés, hogy szükség van-e ma Kárpátalján arra, hogy valaki ne csak az anyanyelvén és az államnyelven tudjon kommunikálni, hanem egy nemzetközi nyelven is? Származhatnak-e az idegen nyelv ismeretéből előnyei valakinek? Szinte az összes szülő egyöntetűen azt válaszolta, hogy nem annyira szükséges itt az idegennyelv-tudás. Hasznát veheti a nyelvtudásának, ha külföldiekkel dolgozik, vagy ha Magyarországon folytatja tanulmányait. Ismét csak azt lehet megállapítanunk, hogy nem meglepőek a szülők válaszai. Annak ellenére, hogy az ukrán állam egyre inkább nyugat felé orientálódik, nem tartja fontosnak az idegennyelv-tudást, amire számos bizonyíték van. Először is 2008-ban idegen nyelvből nem lehetett emelt szintű érettségit tenni. Ez azt jelenti, hogy ha valaki például angol szakra felvételizett valamelyik egyetemre, nem kellett angol nyelvből vizsgáznia. Magyarországgal és a legtöbb nyugati országgal ellentétben Ukrajnában nem kell nyelvvizsgát tenni ahhoz, hogy valaki diplomát szerezzen, sőt, tudományos fokozatot is lehet szerezni csak az ukrán nyelvtudással. Ukrajnában ismeretlen az Európa nyugati felében (többek között Magyarországon is) ismert és elfogadott idegen nyelvekből letett nyelvvizsga, illetve a nyelvvizsga-bizonyítvány fogalma is. Minden bizonnyal az államnak ez a fajta hozzáállása az idegennyelv-tudás fontosságához alakítja a szülők attitűdjét is. Mivel a felsőoktatásban nincs szükség idegen nyelvek ismeretére, a legtöbb munkahelyen nincs szükség idegennyelv-tudásra, érthető, hogy a szülők sem tartják alapvető dolognak, hogy gyerekük idegen nyelv(ek)en beszéljen. Mindez az alulmotiváltság a szülők, az állam, s ezáltal a tanulók részéről hozzájárul az alacsony szintű idegennyelv-tudáshoz a régióban.

2.3. Az idegennyelv-oktatás körülményeiről

2.3.1. Elvárások az iskolával szemben

Mit vár Ön mint szülő az iskolától: milyen szinten tanuljon meg gyermeke azon az idegen nyelven beszélni, írni, olvasni, amit tanul? A válaszok összességében a megkérdezett szülők elvárják, hogy a gyerek tudjon kommunikálni a tanult idegen nyelven: a gyerekek szabadon tudjanak beszélgetni idegen nyelven, emellett az ország anyanyelvét is sajátítsák el. A szülők többsége szerint az iskola eleget tesz az elvárásaiknak. Viszont eközben tudjuk, hogy a középiskolából kikerülő gyerekek idegennyelv-tudása alacsony. Azon megkérdezett szülők (szám szerint 2), akik nincsenek megelégedve az iskola által nyújtott szinttel, különórára járatják gyereküket: *Hát nincs elég motiváció az iskolában szerintem. Nincs elég motiváció. Szerintem nem mondják el ott a gyerekeknek, hogy, hogy, hogy… Az én gyerekem egyáltalán nincs ezzel tisztába, Szilvia. Egyáltalán, hogy őneki ez a nyelv valaha szükséges lesz. Tehát egyáltalán… Én, amikor elkezdtem neki ezt mondani, hogy neki mennyi lehetősége lesz akkor, hogyha fogja tudni ezt az angolt, nézett rám és kikerekedett a szeme, érted? Hát én nem tudom, hogy tényleg felső tagozatba, amikor elkezdik nekik tanítani ezt az angol nyelvet, mivel kezdik el az első órát? Nem tudom, mert szerintem, ez lenne a legfontosabb, hogy miért*

kell a gyereknek a nyelv, az idegen nyelv, igaz? Tehát csakis ezzel kezdem el egy, nem tudom, egy órát. Hogy valamiféleképp felkeltsd az érdeklődését, hogy annak a gyereknek legyen kedve otthon leülni, hogy, hogy tudjon beszélgetni vagy én nem, nem tudom. Nálunk ez nincs.

2.3.2. Különóra idegen nyelvből

Ahogy azt már említettük, két gyerek jár összesen különórára a megkérdezettek közül. Hogy a többiek miért nem, arra meglepően egyszerű válaszokat kaptunk: *Nem. Egyszerűen ő nem akar. És az, hogy én kényszerítsem, nem megoldás; Nem jár. Egyszerűen nem is tudjuk megoldani. ... mi falusiak vagyunk, és itt meg nagyon nagy neki a megterhelés. Mert viszont ugye zeneiskolába is jár, és ha még lefoglalom egy különórával, akkor nem fogja bírni a tempót.* És hogy miért igen: *Hát azért, mert ott megkapta azt az indíttatást, hogy ő szeresse, hogy akarja tanulni. Akkor észrevettem rajta, hogy akkor tényleg akarta, akkor tanulta, akkor itthon is elővette a házi feladatát. Nem kellett rászólni, hogy most tanulj, hanem ő magától tanulta. És tényleg olyan boldogan jött, hogy anyuka, ezt én nem ismerem, gyere, gyere, segítsél.*

2.3.3. A szülői segítség

A megkérdezett szülők gyerekei az iskolában idegen nyelvként mindannyian angolt tanulnak. Ezzel szemben a szülők gyakran nem azt az idegen nyelvet tanulták annak idején, mint gyerekük, így nem is tudnak segíteni az angol házi feladat megoldásában. Az egyik apuka így válaszolt arra a kérdésre, hogy szokott-e a gyereknek segíteni az idegennyelv-lecke megoldásában: *Hát, keveset. Én mindig azt mondom, hogy a gyereknek… A gyerek, ha iskolába jár, nem kell neki segíteni. A gyereknek az iskolába meg kell tanulni a leckét, otthon már csak meg kell ismételni, hogy ne egyedül kelljen tanulni, ne az anyukával, apukával. Apuka, anyuka már letanulta a magáét, foglalkozzon a családi munkával, a gyerek meg tanuljon, azért jár iskolába.*

2.4. Többnyelvűség

Az, hogy más nyelveket is tanuljon a gyerek, a szülők szerint megterhelő lehet, bár ők támogatnák, ha a gyerek úgy döntene, hogy szeretne: *Hát, ha bírná, ha bírná, akkor igen, nagyon. Ha bírná akkor igen. Csak az a bibi, hogy szeleburdi. Csintalanok most a gyerekek. Jó, szerintem kell az.* Hogy milyen nyelveket tartanak fontosnak az angol mellett? Elsősorban az ukránt, de többen említették a németet és a franciát, mint olyan nyelveket, amelyek a gyerek számára fontosak lehetnek. Az egyik anyuka szerint pedig minden nyelven jó, ha tud az ember egy kicsit: *Nekem egyformán minden nyelv fontos. Akármelyik országba megyek úgy is kell egy kicsit beszélni ország nyelvet, mert az emberekkel kommunikálni akárhogy kell, úgyhogy minden nyelv, akárhová megyünk, úgyis fontos. Akár itt, akár valahol külföldön, egy picikét muszáj tudni ebből-abból is.*

2.5. Az idegennyelv-tankönyvről

A legtöbb kárpátaljai magyar iskolában az ukrán anyanyelvűek számára készült idegennyelv-tankönyvet használják, amelyekkel a legnagyobb probléma, amit már dolgozatom folyamán említettem, hogy egy, a magyar nyelvtől genetikailag és tipológiailag is eltérő nyelvre alapoz, s a nyelvtani-fordító módszeren alapul, ami kissé már elavult módszernek számít. Vannak már új, modern módszereken alapuló idegennyelv-tankönyvek, viszont nagyon sok iskolában vagy nincs meg egyáltalán, vagy pedig csak órai használatra van elegendő. S ami

problémaként megmaradt, hogy nem célirányosan a kárpátaljai magyar gyerekek számára készültek.

A szülőket is megkérdeztük, hogy megfelelőnek tartják-e az idegennyelv-tankönyvet a gyerekük számára. A következő válaszban egy olyan esetet láthatunk, mikor nincs megfelelő példányszám az angol-tankönyvből:

– Ön szerint az iskolai idegennyelv-tankönyvek megfelelőek a gyerekek számára? Semmi kivetnivalót nem talál bennük?

– Nem, nagyon nem. Mert nem elég az angolkönyv.

Egyes szülők szerint a könyv nem megfelelő szintű a gyerekek számára: *Szerintem… Én annyira nem értek hozzá, de párszor olyan szöveget kaptak a gyerekek, amibe volt annyi szó, hát 20–25 szóból áll egy olyan kis picike szöveg, hát annak a fele szavát nem ismerte, nem ismerte.*

És végül egy apuka (iskolaigazgató), aki látja annak fontosságát, hogy az idegen nyelvet az anyanyelvre alapozva kell tanítani: *Szóval, ha teljesen elemezni kellene, tehát az egész tanterveket, ami van nálunk Ukrajnába, tehát jelenleg össze van ez kavarva. Mert találkoztam az elnök úrral is január 13-án és kifejtettem a véleményem, hogy rendet kéne tenni az oktatásba, mivel mi még az idegen nyelvet mindig olyan szinten tanuljuk, mint az oroszok idejébe, a Szovjetunió idejébe. Akkor rendet kéne közte tenni, mert a Szovjetunió idejébe úgy volt összeállítva a tanmenet, hogy ha magyar nyelvből tanulta a gyerek az igét, akkor tanulta oroszból is az igét és az idegen nyelvből is. Úgy állították be ezt az egész tananyagot, hogy hát egyezzen. Jelenleg a mai napon nincs szinkronba állítva a program, és ez egy kicsit hátrányos. Itt a gyerekeknek elcsúszik az ukrán nyelv oktatása is.*

2.6. A tanár

Az idegen nyelv oktatásának egyik kulcsszereplője a tanár. Arról is megkérdeztük a szülőket, hogy milyen tulajdonságokkal rendelkezik egy jó nyelvtanár. A következő eredményeket kaptuk: *Legyen barátságos, kedves, szigorú, tudjon ösztönzően hatni a gyerekekre, legyen empatikus és tudja érthetően előadni az anyagot.* Érdekes módon a szakmai tudás fontosságát nem említették.

Összegzés

Mivel a vizsgált minta nem nagy, nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket. Az viszont kiderült, hogy a régióban uralkodó alacsony idegennyelv-tudás összefüggésben van azzal, hogy maguk a szülők sem tartják fontosnak, hogy a gyerekük beszéljen egy idegen nyelvet. Egy hatodikos gyerek számára 11–12 éves korban még fontos a szülői vélemény, a szülőtől kapott motiváció. Ha ez alacsony, az hatással lesz a tanulmányi eredményekre is.

Ez az attitűd az idegen nyelvek irányába a szülők és az állam részéről nem igazán mondható pozitívnak, s mindez a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban megmutatkozik az idegennyelv-tanulás eredményességén.

A szülők körében az idegen nyelvekkel és oktatásukkal kapcsolatban főként a közhelyek terjedtek el, valódi motiváció és valóban pozitív, támogató attitűd nem érhető tetten sem a kérdőívek, sem az interjúk anyagában. A vizsgálatba bevont családok többsége az idegen nyelvek oktatását egyértelműen az iskolai képzés illetékességi körébe utalja, mintegy elhárítva a felelősséget. Azok a szülők, akik nem így gondolkodnak, az iskolai oktatás hiányosságait látva, gyermekeiket inkább különórákra járatják. Ezt azonban nem mindegyik család anyagi lehetőségei teszik lehetővé. Így a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolarendszer

sajnos az idegen nyelvek oktatása terén nem a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, hanem azok konzerválásához és újratermeléséhez nyújt segítséget.

Az is megfigyelhető, hogy a szülők fontosabb, égetőbb problémának tekintik az ukrán nyelv oktatásának kérdéskörét, mint az idegen nyelvek tanítását és tanulását. Ez arra utalhat, hogy az átlagos kárpátaljai magyar szülő számára az idegen nyelvek ismerete nem jelenik meg olyan erőforrásként, amely számottevő módon befolyásolhatja gyermeke majdani munkaerő-piaci pozícióit, ellenben az államnyelv ismeretének és oktatásának hiányosságait súlyos problémaként éli meg.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy sem az ukrán államnak a szovjet rendszerből örökölt idegen nyelvekkel szembeni attitűdjei, sem pedig a szülők viszonylagos közömbössége nem járul hozzá ahhoz, hogy a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák tanulóiban pozitív attitűdök alakuljanak ki az idegen nyelvek iránt. A gyermekek motivációját az idegen nyelv tanulásához sem az állam, sem a szülők nem erősítik és támogatják.

JEGYZET

[1] Az adatközlők a következő skálán ítélték meg nyelvtudásukat: Milyen szinten beszéli Ön az alábbi nyelveket? 7 = anyanyelvi szinten; 6 = nagyon jól; 5 = jól; 4 = nem nagyon jól; 3 =alig néhány szót; 2 = nem beszélek, csak értek; 1 = sehogy (Csernicskó 1998).

IRODALOM

Beregszászi Anikó 2004. Idegennyelv-oktatásunk gondjairól és feladatairól szociolingvisztikai nézőpontból. In: Huszti Ilona szerk., *Idegennyelv-oktatás kisebbségi környezetben.* Ungvár: Poliprint. 10–20.

Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján).* Budapest: Osiris Kiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.

Csernicskó István 2004. Egy megoldatlan probléma: az államnyelv oktatása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban. In: Huszti Ilona szerk., *Idegennyelv-oktatás kisebbségi környezetben.* Ungvár: Poliprint. 113–123.

Göncz Lajos 1999. *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban).* Budapest–Újvidék: Osiris Kiadó, Forum Könyvkiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.

Göncz Lajos 2005. A kétnyelvűség pszichológiája. In: Lanstyák István–Vančoné Kremmer Ildikó szerk., *Nyelvészetről változatosan. Segédkönyv egyetemisták és a nyelvészet iránt érdeklődők számára.* Dunaszerdahely: Gramma Nyelvi Iroda. 33–76.

Kontra Miklós 1996. Magyar nyelvhasználat határainkon túl. In: Diószegi László szerk., *Magyarságkutatás 1995–1996.* Budapest: Teleki László Alapítvány. 113–123.

Lanstyák István 2000. *A magyar nyelv Szlovákiában.* Budapest–Pozsony: Osiris Kiadó, Kalligram Kiadó, MTA Kisebbségkutató Műhely.

Mackey, William 1967. *Bilingualism as a World Problem/Le bilingüisme: phenomène mondial.* Montreal: Harvest House.

Stereotypes and attitudes concerning foreign language education at the beginning of the 21st century in Transcarpathia

SZILVIA BÁTYI

Learning foreign languages in minority circumstances is very important from the point of view of emergence. Attitudes and stereotypes have important role because they can influence the success of foreign language acquisition. It appears from the research that was conducted

in Transcarpathian Hungarian schools among parents, that nor the attitudes of the state towards foreign languages that was inherited from the soviet system, neither the impassiveness of the parents improves the positive attitudes in the Transcarpathian Hungarian students towards foreign languages, and nor the state, neither the parents approve the motivation of foreign language acquisition. And it is well-known, that the attitudes, stereotypes and motivation have a determining role in language acquisition.